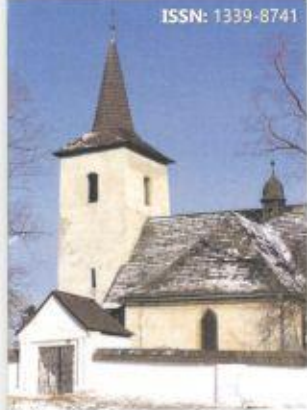

LUDROVSKÝ HLÁSNIK

OBČASNÍK OBYVATEĽOV OBCE LUDROVÁ
DECEMBER 2019 ROČNÍK: XXIII. ČÍSLO: I

Za krásu Vianoc...

Je isté, že Vianoce by si zaslúžili menej komercie a väčšiu hĺbku. Druhý najväčší sviatok kresťanstva totižto ponúka svetu neskutočne dôležitý odkaz lásky, pokoja, štedrosti a radosti.

Nemôžeme kapitulovať, ztvoril sa za brány kostolov a tichučko frflať. O krásu Vianoc treba bojovať aj vtedy, keď sú komerčné. Čokoládových Mikulášov a adventné kalendáre môžeme nakupovať už od októbra, v televíziách sa dlhé mesiace točia zasnežené reklamy a všetky možné aj nemožné firmy prichádzajú s neodolateľnými sviatočnými akciami. Pýtame sa, kde v tom všetkom hurhajú zostáva miesto pre ozajstné Vianoce. Kam zmizol Betlehem, jasle, Ježiško, pastieri... Kam sa stratila vianočná nádej? Naozaj sme ju predali za lesklú pozlátku ponúkanú konzumovaným svetom?

Je to len a len na nás, buď sa rozhodneme prenechať Vianoce obchodom, pesničkám a peniazom, alebo skúsime z najkrajších sviatkov roka vydolovať to dobré, to podstatné čo nás naplní pokojom, láskou a šťastím zo skutočného príchodu Krísta.

Aby sme mohli všetci – veriaci i neveriaci, kresťania, ako aj naši blízni z iných náboženských tradícií zamyslieť. Na čo to všetko? Aby Vianoce nepatrili do série plytkých sviatkov, ktoré plnia peňaženky jednej skupiny ľudí a vyprázdňujú peňaženky ostatných, ale aby boli čosi viac? Naša odpoveď je jasná a musí hlasno zaznieť. Sme radišní, sme štedrí a v našich srdciach vládne pokoj.

Šťastné a veselé Vianoce

Peter Slimák, starosta obce

Svetlo pre každého

Malý synček sa na svojho otca obráti s otázkou. „Otecko, prečo mi neukážeš Boha? Hovoríš, že ho máme milovať a poslúchať a to dokonca aj vtedy, keď sa nám to nepáči a je nám to nepríjemné. Keby som ho videl, ľahšie by sa mi toto konalo voči Bohu.“

Otec sa na synčeka usmial a spýtal sa ho. „A myslíš si, žeby si ho mohol vidieť?“ „O áno, mohol by som ho vidieť.“ odpovedal syn. „No najskôr musíme vyskúšať tvoje oči. Poď so mnou von na dvor. A teraz sa mocne očami zadívaj na slnko. Ale nezatvor oči.“ Po pár sekundách chlapec zavrel oči lebo nemohol hľadiť do slnka. „To nejde, bolia ma oči“, vraví otcovi. „No vidíš. Nemôžeš pozerať na slnko a chceš by si vidieť Boha, ktorý toto slnko stvoril. Boh je omnoho väčšie svetlo.“

Drahí bratia a sestry a práve toto svetlo prišlo na svet. Svetlo, ktoré osvecuje každého človeka. Skrze toto Svetlo povstal svet, ale svet ho nepoznala a ani neprijala. Ľudia majú radi svetlo. Jas slnka, žiaru svetla, osvetlené ulice a výklady

obchodov. Počas Vianoc svetlom zaliate stromčeky a iná výzdoba. Všade plno svetla. Noc a temnota v človeku vyvolávajú pochmúrnosť a nepríjemné pocity.

Boh nám na svet poslal svojho syna Ježiša, ktorý prichádza ako malé dieťa v jaslách, ale je veľkým svetlom. Svetlom na osvetlenie pohánov a spásu Izraela svojho ľudu. Toto Svetlo z jasiel chce osvetliť aj nás, chce osvetliť aj mňa. Pretože temnota často panuje v srdciach ľudí a tiež v mojom srdci.

Nechajme sa preniknúť týmto Svetlom, ktorým je Ježiš, nechajme sa ním viesť, aby sme nežili v otroctve tmy a hriechu. Nahovárame si, že sme kresťania, slávime kresťanské sviatky medzi nimi aj Vianoce, že kráčajme vo svetle Kristovom a s Kristom, ale mnohokrát vlastnou vinou sme obklopení tmou.

Drahí bratia a sestry, všetkým nám zo srdca želám a vyprosujem milostiplné a požehnané sviatky Vianoc. Nech tieto dni sú pre nás všetkých časom prijatia Ježiša, do našich životov, rodín, miest a dedín. Nechajme sa preniknúť Ježišom, ktorí chce byť a je svetlom pre nás všetkých. Prosme narodené dieťa v jaslách, aby nám len Ono bolo ozajstným a pravým svetlom, aby sme mohli statočne kráčať tu na zemi a raz šťastne prísť do nebeského cieľa.

Ján Marhefka, farár

Ilustračné foto: ZŠ/MS Ludrová

PREČÍTAJTE SI V ČÍSLE

Čo priniesol rok 2019
v Ludrovej?

STRANY 2-5

Máte byť na čo hrdí,
Ludrovci!

STRANA 6

Zo života našej
školy a škôlky

STRANA 8-9

Po hodoch prichádza
bolenie brucha

STRANA 12

Čo priniesol rok 2019 v Ludrovej?

Prierez uplynulými 12 mesiacmi v živote našej obce.

Rok sme začali bohatou plesovou sezónou

Plesy určené nie len pre obyvateľov obce, ale aj pre ľudí zo širšieho okolia začali už v januári. Ich výnimočnosť tento rok prvý raz podčiarkli aj novozrekonštruované priestory Kultúrneho domu. Občianske združenie Ludrovská iniciatíva zorganizovalo Gazdovskú veselicu, na ktorú hostia prichádzajú oblečení v ľudovom kroji alebo v oblečení, kde aspoň nejaký prvok má ľudový motív. Obecný ples, ktorý sa uskutočnil 2. februára a napísal už svoj okrúhly 20. ročník. Ďalším z plesov bol Poľovnický ples, ktorý organizuje miestne poľovnícke združenie Salatín a nesie sa v duchu prírody a poľovníctva. Tejto skutočnosti je prispôbená výzdoba, jedlo a tiež celá atmosféra.

Nezabudli sme ani na najmladšiu generáciu našich detí pre ktoré „Ludrovské mamičky“ pripravili detský karneval. Tento bol plný hier, zábavy a veľmi bohatej tomboly. Za zorganizovanie všetkých týchto podujatí srdečne ďakujeme a tešíme sa ich ďalšie ročníky.

Detské ihrisko základom relaxačnej zóny

Investičnou aktivitou, ktorú sa nám podarilo už čiastočne uviesť do finálnej podoby, je vybudovanie detského ihriska v záhrade na ulici Riadok. Umiestnili sme ho na pozemok, ktorý sme získali zámenou zmluvou od mesta Ružomberok a do budúcnosti na ňom plánujeme dobudovať oddychovú zónu, ktorá bude ešte obsahovať parkovú zeleň s lavičkami a tiež prvky workoutového ihriska. V tejto lokalite tiež pripravujeme výstavbu chodníka pre peších. Projekt je momentálne v štádiu vypracovania projektovej dokumentácie a je plánovaný od Kultúrneho domu po spomínanú oddychovú zónu. Hlavným cieľom tejto akcie bude vytvorenie priestoru pre trávenie voľného času všetkých vekových kategórií a taktiež zvýšenie bezpečnosť pohybu chodcov.

Dokončenie rekonštrukcie Kultúrneho domu

V letných mesiacoch sa nám podarilo zrekonštruovať a technicky vybaviť kuchyňu v kultúrnom dome. Naviazali sme na minuloročnú rekonštrukciu sály a vstupnej chodby. Kuchyňa je stopercentne pripravená na množstvo

kultúrnych podujatí a spoločenských akcií, ktoré sa v našom kultúrnom dome odohrávajú. Po minuloročnej rekonštrukcii sa totiž v kultúrnom dome zvýšil záujem o prenájom priestorov nielen občanov našej obce, ale veľa svadiieb a spoločenských akcií organizujú aj ľudia zo širšieho okolia. Teší nás, že priestor, do ktorého investovali vlastné obecné prostriedky, sa a začína prinášať ovocie v podobe peňazí do obce. Investícia sa tak postupne spláca.

Začali sme so zatepľovaním materskej školy

Projekt zníženia energetickej náročnosti materskej školy máme aj so stavebným povolením pripravený od roku 2016. Odvtedy tri roky, sa snažíme o získanie dotácie na jeho realizáciu. Žiaľ, ani raz sme zatiaľ nenašli úspešného žiadateľa. S poslancami obce sme sa dohodli, že sa do rekonštrukcie pustíme prostredníctvom vlastných finančných prostriedkov bežného rozpočtu obce. Nepodarilo sa zatiaľ zrealizovať, ale tento rok sme stihli dokončiť výmenu okien a dverí čo prispieje k zníženiu spotreby energií potrebných na vykurovanie tejto budovy. Okrem materskej školy sa v nej nachádza prevádzka pošty, takže nám záleží, aby sme vytvorili pre všetkých dôstojné priestory. V súčasnej dobe pracujeme na vypracovaní žiadosti na Environmentálny fond pre získanie

triedkov, aby sme v stavbe mohli pokračovať a dokončiť ju. Po uskutočnení všetkých navrhnutých opatrení by sme mali dosiahnuť úsporu energií až 66%.

Múzeum ručnej výroby papiera

Už vyše roka prevádzkujeme veľmi úspešné Múzeum ručnej výroby papiera. Vo veľkej miere ho navštevujú hlavne žiaci škôl, ale taktiež odborná verejnosť z radov výrobcov papiera, fotografov a iných. Chceme pokračovať v dotváraní jeho areálu a máme myšlienku vybudovať vedľa objektu múzea expozíciu hasičskej techniky. K tomuto kroku nás inšpiroval fakt, že ako jedna z mála obcí vlastnime zachovanú ručnú konskú striekačku vyrobenú v roku 1907. Vtedajšej ulici mesta Vila Ludrová ju darovalo mesto Ružomberok a slúžila našim predkom na hasenie požiarov. Vo funkčnom stave sa ju podarilo zachovať až dodnes a to hlavne vďaka hasičským nadšencom Pavlovi Vrzgulovi a Ladislavovi Pethövi.

V bývalom režime, keď takúto techniku bežne likvidovali, oni ju uchovali v provizórnom hasičskom múzeu v areály Múzea SCP Ružomberok. Za to im patrí veľká vďaka a sme radi, že takýto exponát historickej techniky teraz máme. Nechceme ho mať zavretý pred očami verejnosti a preto ju chceme vystaviť na obdiv našim občanom a tiež návštevníkom našej obce. Projekt plánujeme financovať v rámci už osvedčenej poľsko-slovenskej spolupráci s mestom Nowy Targ. Máme už podanú žiadosť v rámci ktorej žiadame prostriedky na vybudovanie výstavnej vitríny zrubového tvaru, tiež plánujeme predmetnú striekačku zrekonštruovať, aby ostala vo funkčnom stave aj pre budúce generácie.

Projekt ráta aj s ďalšími časťami a to prepojením múzea s blízkym prameňom medokýš. Chceme opraviť prístupový chodník k prameňu tak aby bol osadený na betónových pätkách a postupne sa neprepadával, chodník bude lemovaný informačnými tabuľami, ktoré budú približovali prírodné aj historické pamiatky našej obce. Do projektu ešte patrí aj vyznačenie prístupových trás k múzeu smerovými tabuľami a tiež zakúpenie interiérového vybavenia – výstavných vitrín.

Regulácia potoka Ludrovianka

Slovenský vodohospodársky podnik, Povodie Váhu Ružomberok v jesenných mesiacoch zrealizoval ďalší úsek regulácie potoka Ludrovianka na Zemianskej ulici. Časť vybudovali z betónových „IZ“ profilov a v úseku poza Materskú školu budú pokračovať trochu prírodnejšie a to lomovým kameňom. Regulácia bude pokračovať podľa finančných možností zhotoviteľa teda SVH Ružomberok. Na zrealizovaný úsek osadí obec ešte bezpečnostné zábradlie.

Pripravované a realizujúce projekty

V uplynulom roku sme tiež pracovali na príprave nových projektov. Jeden z nich na ktorý sa nám už aj podarilo získať dotáciu v objeme 12 000 je Bezpečnostný systém v obci Ludrová. Projekt zahŕňa rekonštrukciu verejného osvetlenia, obecného rozhlasu a tiež vybudovanie

Obec Ludrová

OZ Ludrovská iniciatíva

Vás srdečne pozývajú na

Trojkráľový výstup na Ostrô

V nedeľu 5.1.2020 o 11:00.
Zraz účastníkov pri Požiarnej zbrojnici.
Po zostupe je pre účastníkov pripravená Novoročná kapustnica
Úrazové poistenie je potrebné si zabezpečiť individuálne

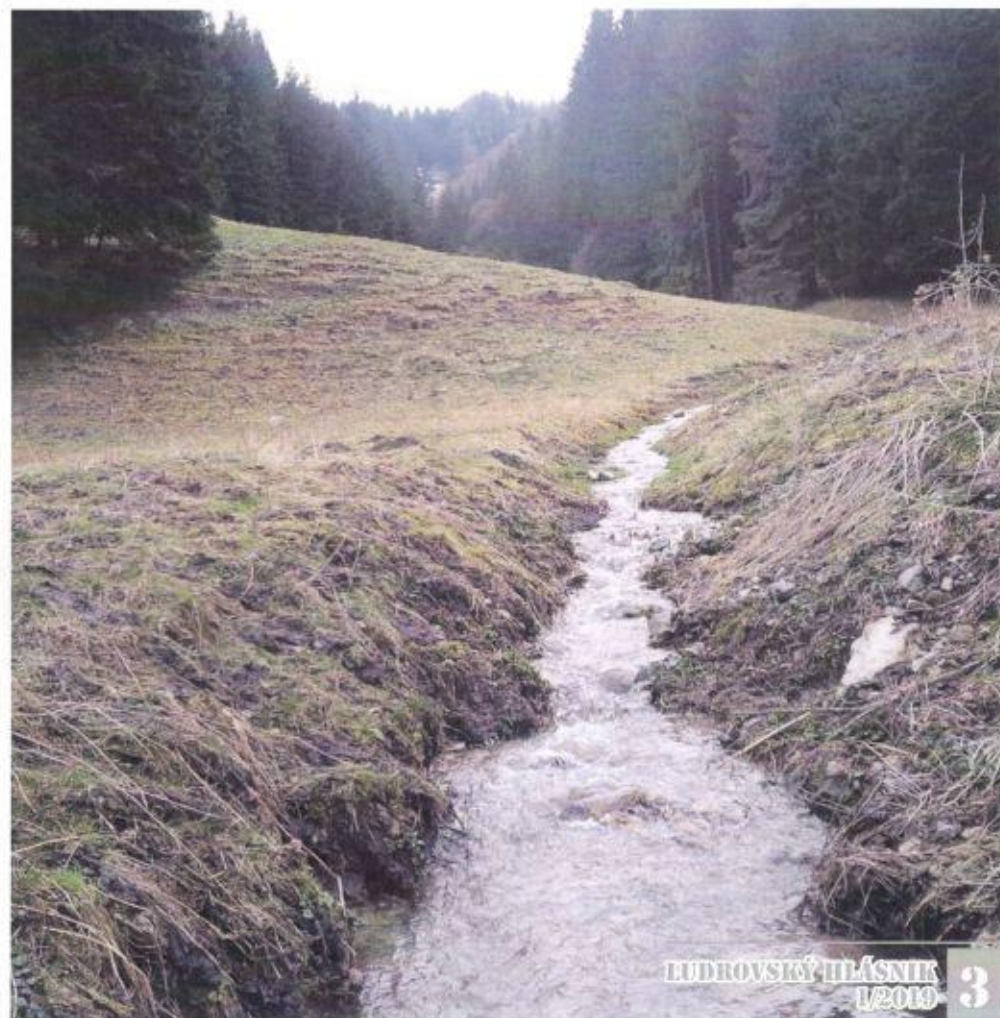

kamerového systému. Ráta s výmenou káblových rozvodov tak, aby jeden kábel slúžil ako vodič pre všetky komponenty. Od budúceho roku budeme projekt po etapách realizovať.

Celkový rozpočet projektu sa pohybuje okolo sumy 200 tisíc eur. Takže získaná čiastka bude slúžiť ako štartový impulz výmeny osvetlenia. V štádiu prípravy je aj projekt rekonštrukcie „Hlavného cintorína“. Ten by mal zahŕňať opravu Domu smútku, výstavbou chodníkov a rekonštrukciou oplotenia. Projektantovi sme zadali úlohu vypracovať koncepčné riešenie celej lokality tak aby boli pokryté

všetky spomenuté aktivity. Projekt plánujeme realizovať z vlastných prostriedkov obce.

V júni sme tretikrát podali žiadosť o poskytnutie dotácie na rekonštrukciu Požiarnej zbrojnice. Jeho náplňou je kompletne zateplenie objektu a tiež vybudovanie prístupových schodov a odpočinkovej miestnosti v podkrovi budovy. Začiatkom decembra Ministerstvo vnútra zverejnilo zoznam podporených projektov a na našu veľkú radosť sme jeho súčasťou. Po uskutočnení výberového konania na dodávateľa prác začneme s realizáciou tohto projektu.

Projektom, ktorý v našej obci je postupne realizovaný od roku 2017 je projekt Jednoduchých pozemkových úprav. Pod jeho zdĺhavosť sa v prvom rade podpisuje prebyrokratizovaný systém, tiež nedostatok pracovníkov venujúcich sa predmetnej agende pozemkových úprav na úradoch Štátnej správy a neposlednom rade doba doručovania potrebných písomností jednotlivým účastníkom konania.

Napriek týmto skutočnostiam sa nám podarilo ukončiť etapu „Všeobecných zásad funkčného usporiadania územia“ v rámci ktorej boli rozhodnutím definované plochy verejných a spoločných zariadení. V mesiaci november nadobudlo toto rozhodnutie právoplatnosť a môžeme začať z etapou plánovania nového usporiadania pozemkov v záujmovom území. V rámci tejto fázy bude každý účastník konania (majiteľ pozemkov) pozvaný na prerokovanie tohto usporiadania, kde spracovateľovi predostrie svoje požiadavky týkajúce sa umiestnenia svojich pozemkov.

Rýchlosť s akou tento proces zrealizujeme bude závislá aj od samotných účastníkov konania a to hlavne od rešpektovania termínov pre dohodnuté stretnutia. Aj touto cestou Vás chcem požiadať o súčinnosť a ústretovosť. Čo sa týka úhrady poplatkov účastníkov konania tieto boli vo väčšej miere uhradené. Účastníci, ktorí si svoje podiely neuhradili budú na túto skutočnosť upozornení a vyzvaní na nápravu. Pevne

verím, že v budúcom roku sa nám tento projekt podarí dotiahnuť do úspešného konca a budeme môcť aj v lokalite Pod Čerenami realizovať individuálnu bytovú výstavbu.

Remeselné trhy a výstava nášho umelca Štefana Pudiša

Významnou spoločenskou akciou konanou koncom augusta boli Remeselné trhy v areáli Múzea ručnej výroby papiera. V rámci nich sme sa v spolupráci s OZ Ludrovská iniciatíva, miestnou základnou, materskou školou a našimi obyvateľmi snažili všetkým zúčastneným prezentovať pôvodné remeslá, ktoré v našej obci mali odjakživa svojich nositeľov. Išlo o háčkovanie, vyšívanie, drôtovanie, odlievanie sviečok a aj ďalších remesiel.

Celé popoludnie sa nieslo v príjemnej atmosfére, nechýbal chutný guláš, chladené pivo a veselá muzika kapely pod taktovkou Milana Zelenca. Podujatia sa zúčastnila tiež Adriana Mirjamská, ktorá prezentovala možnosti uplatnenia modrotlačie či už na textil ale aj ručne vyrobený papier z nášho múzea. Hlavnou aktivitou tohto popoludnia bolo otvorenie výstavy diel nášho umelca Štefana Pudiša. V priestoroch múzea vystavil maliarske diela, ktoré sa tematicky vo veľkej miere týkali našich kostolov no aj jeho predstáv a myšlienok. Išlo však najmä o predstavenie jeho nesporného umeleckého talentu o ktorom

mnohí z nás ani netušili. Dokázal že nie je len umeleckým reštaurátorom, ale je aj vynikajúcim umelcom.

Mitrove slávnosti potešili

Koncom septembra sme tradične organizovali 6. ročník Mitrových slávností. Toto túrne podujatie je venované myšlienke chovania ovčiarskych tradícií nielen v ale aj v Liptove. Celé podujatie sme začali ďakovnou svätou omšou v našom kostole kde sme v ľudových krojoch a v sprievode fujár poďakovali za dary salašníckej sezóny. Bohatým programom sa na pódium pri kultúrnom dome divákom predstavili spevácke skupiny interpreti z blízkeho okolia. Takisto nás pri návšteve aj priatelia z Rumunskej obce Mitrovi Huta.

Veľmi radi na naše podujatie prichádzajú prezentujú sa prostredníctvom detského klórného súboru Pramienok. Keď malo podujatie vyvrcholiť vystúpením Terchovského orchestra Bobáňovcov, speváckej skupiny Čriepky a LH Cifrička, tak sa z mračien plynul jemný dážď, ktorý odradil veľkú časť prítomných divákov. Napriek tejto skutočnosti akciu hodnotíme veľmi pozitívne a priaznivé ohlasy sme zaznamenali aj zo strany našich občanov. Mitrove slávnosti sa tento rok začali do plejady podujatí známej Bačovej cesty. Časťní sa ho aj predseda OZ Bačova cesta Ján Urbanovský z Bobrovca a podpredseda Štefan Črep z Liptovskej Lúžnej.

Železných hasičov otestovali ťažké podmienky

5. októbra, za veľmi nepriaznivého počasia, sa uskutočnil už 5. ročník Súťaže o železného hasiča. Prihlásil sa do nej slušný počet hasičov z celého Slovenska aj Čiech, celkovo okolo 30 súťažiacich. Sily si merali v ťažkých poveternostných podmienkach na premočenej a blatistej trati. Klobúk dole pred všetkými účastníkmi, ktorí sa aj v takomto nečase odhodlali prísť a súťažiť.

Do pozornosti majiteľom psov

Tieto riadky už po ani neviem koľkokrát patria neporiadnym majiteľom psov v našej obci. Na dennom poriadku sú sťažnosti občanov, poukazujúce na voľný pohyb psov po obci.

S pofutovaním musím konštatovať, že sťažnosti sú opodstatnené, množstvo psov behá len tak, ako keby nikomu nepatrili. Viem pochopiť, že raz za čas sa stane, že sa pes vybehne z dvora. Nepochopím však majiteľa psa, ktorý ho jednoducho vypustí a pes behá po obci celé dni i noci. Voľne pohybujúce sa psy sú postrachom pre mnohých z nás a aj keď nám fyzicky neublížia dokážu riadne vystrašiť a spôsobiť psychickú traumu.

Dôrazne preto upozorňujeme majiteľov psov, že zaplatením miestneho poplatku za psa sa ich povinnosti nekončia. Povinnosti majiteľov psov vyplývajú z platného Všeobecne záväzného nariadenia obce Ludrová č. 1/2012 v ktorom sa okrem iného hovorí: Voľný pohyb psa je zakázaný na verejných priestranstvách nachádzajúcich sa v intraviláne obce. Verejným priestranstvom treba chápať všetky komunikácie, parkoviská, chodníky, areály všetkých obecných inštitúcií.

Budme prosím k sebe ohľaduplní a upustíme od takéhoto konania.

Novinky v zbere triedeného odpadu

Od marca 2020 dôjde v našej obci k zmene systému zberu plastov – zavádza sa ich vrecový zber. Cieľom tejto zmeny je efektívnejší zber triedených zložiek odpadu a teda zníženie komunálneho odpadu v obci. Tento systém zberu je postupne zavádzaný vo viacerých obciach nielen v našom okolí, ale na celom Slovensku. Obec o predmetnej problematike pripraví stretnutie pre občanov, kde vysvetlí tento systém zberu. Dovoľujeme si vás ešte osloviť aj týmto článkom a priblížiť vám novú formu vrecového zberu v obci:

Zber komunálneho odpadu, skla, papiera a elektrických a elektronických zariadení či náplní do tlačiarň ostáva nezmenený.

Mení sa len zber plastov!!!

Vrecia na zber budú rozdane do každej domácnosti. Pri najbližšom zbere vám budú vysypané a vrátené na ďalší zber. V prípade, že vám nebudú postačovať vrecia, na OÚ budú k dispozícii, prípadne môžete zbierať do vlastných priehľadných vriec.

Čo všetko sa môže do vriec ukladať sa dozviete z farebného letáku od spoločnosti EN-VI-PAK (nižšie). Zmenou je, že k plastom – teda do žltého vreca – môžete dávať aj kovové obaly (napr. plechovky od nápojov, z konzerv a pod.) a tiež obaly z mlieka a džúsov. Samozrejme ich môžete dávať každé do iného vreca, ale nie je to podmienka.

ĎAKUJEME, ŽE SA ZAPÁJATE DO TRIEDENÉHO ZBERU ODPADOV V NAŠEJ OBCI.

Viac sa o triedení odpadu dozviete aj na stránkach www.envipak.sk, www.triedime.sk. Vaše podnety a pripomienky nám môžete napísať mailom na adresu: ludrova@ludrova.sk, prípadne na Obecnom úrade.

Peter Slimák, starosta obce

Foto: archív, Michal Domenik, Stanislav Surový

POZNÁMKA

Máte byť na čo hrdí, Ludrovci!

Niektorí viete, iní nie, čo pre mňa Ludrová znamená. Mám odtiaľto ocka, ktorého si nado všetko vážim a milujem. Starých, ktorí tu žili, ku ktorým sme chodili často a radi...

Nikdy nezabudnem na tunajšie zabíjačky, výlety, staršej fantastickú kuchyňu a starkého neskutočný poriadok vo všetkom.

Vy, Ludrovčania, alebo, ako si vy hovoríte, Ludrovci, máte byť na čo hrdí. Máte to, čo iné dediny, čo iní nemajú. Ak si to uvedomujete, potom ani nečítajte ďalej.

Máte devízy, ktoré vám ostatní (v dobrom?) závidia, hoci vám to možno nepovedia do očí. Medokýš, ktorý je mojou srdcovkou. Môžu

mať Sliačania, Štiavničania, Lubochnanci či iní čo chcú, jediný minerálny prameň, ktorý má cveng, históriu a skutočnú chuť, je (pre mňa) ten ludrovský.

Máte Páncovú, Jakubcovú a Martincovú (-sovú...). Áno, tri vrchy, ktoré naberú neskutočný význam vtedy, keď človek spozná ich históriu, príbeh, dôvod ich pomenovania.

Máte Čerená. Ludrovský travertín je známy po celom svete. Svojou kvalitou, pevnosťou, vlastnosťami, ktoré vám môžu inde len v dobrom závidieť.

Máte to hlavné. To, čo je mne srdcu najbližšie, čím sa všade chválím, čo všade rozširujem v tom najlepšom zmysle slova. Ludrovskú dolinu.

Áno, osud to zariadil tak, že naľavo je štiavnický urbár, napravo od potoka Ružomberský. Ale. Potok je Ludrovianka. Dolina je Ludrovská. Nik jej nikdy inak nepovedal. Ani nepovie.

Ani nemôže, je Ludrovská, vaša, len vaša, za vašou dedinou, za tou, v ktorej bývate, ktorá je vašim domovom. Najkrajšia na svete.

Veď, kto má Hučiaky, Surovú, Chladnú, Salatin? Nik, len vy. Len vaša dolina. Taká

krása, aká sa skrýva vo vašej Ludrovskej doline, sa inde nevidí. Čo by za to dali iní cezpoľní, zahraniční turisti? Ani zlatom by nevyvážili.

A môžem takto pokračovať. Ludrovskou iniciatívou, prvotriednou školou, unikátnym kostolom, ktorého majestátnosť inde nenájdete, Zemianskou aj Villa Ludrovou Mitrovými slávnosťami, hasičmi, družstvami, ktoré je známe svojou kvalitou aj za hranicami Slovenska, kostolom Všetkých svätých či pánom Janigom, ktorého považujem za nestora ludrovskej histórie a úžasného človeka.

Po novom máte aj jedinečné Múzeum ružomberskej výroby papiera. Ďalší skvost, ktorému sa budeme čoskoro vo veľkom venovať aj v Ružomberskom hlase. Právom.

Ludrovci. Máte byť na čo hrdí. Noste ten hrejivý pocit v sebe, nedajte si svoju dedinu, nielen krásnu, ale tiež má svoju atmosféru, pokoj, dolinu, medokýš, históriu, tradície. To, čo nemá žiadna iná.

Michal Don
Ilustračné foto map

VYlen TRIEDTE MY SA POSTARÁME

PAPIER

PATRIA SEM noviny, časopisy, reklamné letáky, stlačené krabice, kartóny, papierové obaly, kancelársky papier (v malom množstve) aj papier s kancelárskymi sponkami alebo skartovaný papier).

SKLO

PATRIA SEM nevratné obaly zo skla z alkoholických alebo nealkoholických nápojov, poháre, sklenené črepy, tabuľové sklo (väčšie množstvo patrí na zberný dvor).

PLASTY, KOVY, NÁPOJOVÉ KARTÓNY

PATRIA SEM

Neznečistené stlačené alebo zošliapnuté PET fľaše z nápojov, obaly z pracích a čistiacich prostriedkov alebo kozmetiky a pod.

Kovové obaly, nápojové plechovky, konzervy, kovové výrobky a súčasti,lobal.

Vypláchnuté stlačené alebo zošliapnuté obaly z džúsov, mlieka, smotany.

Niektoré obce používajú jednu zbernú nádobu na viaceré druhy odpadov, napr. na kovy, plasty a nápojové kartóny.

SNAŽTE SA ODPAD NETVORIŤ VÔBEC.

Zálohované obaly nepatria do koša, vráťte ich do predajne. Triedte odpad, oplatiť sa to finančne. Za vytriedení odpad občan neplatí, jeho zber hradia výrobcovia prostredníctvom OZV ENVI – PAK.

**PRED VYHODENÍM
ZOŠLIAPNITE**

www.envipak.sk
www.triedime.sk

Zo života našej školy a škôlky

Čo všetko sme stihli zažiť v materskej škole

V našej materskej škole je stále veselo a rušno. Naši „malí žiačikovia“ majú mnoho príležitostí prezentovať svoju obratnosť a šikovnosť. Ani tento školský rok nie je výnimkou. Akcie sme zahájili Šarkaniádou na Čerenách. Tu deti preukázali svoje zručnosti v púšťaní kúpených i vyrobených šarkanov. Ich smiech a veselé výkriky bolo počuť do diaľky.

28.10.2019 sme v našej škôlke privítali tých, deťom najmilších a naj-

vzácnějších - starých rodičov. Spolu so svojimi vnúčatkami si mohli tvorivých dielňach vyrobiť svietniky, vtáčiu búdku, strašidelnú tekviu, vyfarbiť omaľovánku, vyplatať jablko i košík, upiecť sladký koláčik.

29.10. 2019 sa naše dievčatá z veľkej triedy (Ninka D., Laurinka Katka Z.) zúčastnili prednesu básni na 4. ročníku detského predsu – POVIEM TI BÁSNIČKU, ktorý organizuje Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku.

Nezaháľali sme ani v novembri a hneď 5.11.2019 sme opäť navštívili Katolícku univerzitu, konkrétne jej knižnicu, kde sa deti s pani učiteľkami zúčastnili na poslednej výstave detských kresieb 5. ročníka výtvarnej prezentácie OBRÁZKY Z MESTA. Téma pre tento rok bola PARK, ZHRADA, STROM. Spomedzi diel 22 materských škôl porota vybrala diela našich detí – Ninka D., Katka Z., Laurinka P., Tomáš D. a Lujza.

December sme tiež začali akciou – vystúpením na Posedení pre chodcov 1.12.2019, pokračovali sme stretnutím s Mikulášom, najskôr u nás v materskej škole 5.12. a potom aj pri KD o deň neskôr. Stihli sme sa zapojiť výrobou zimných pohľadníc aj do každoročnej akcie Janček v KD.

O tom, že naše deti majú naozajstný talent svedčí aj výhra našej nielky F. v súťaži vyhlásenej Dotykom Vianočná pohľadnica, ktorou touto cestou srdečne gratulujeme.

Touto cestou chceme všetkým ľuďom popriať krásne a požehnané vianočné sviatky:

*Ligotaj sa jedlička, sypte hviezdy z malička
ako nebo z čiernej misky, Ježiškovi do kolisky.
A ostatným na lička, ligotaj sa jedlička.
Nech sa všetko ligoce, prajeme krásne Vianoce.*

Deti a kolektív Materskej školy v Lude

VŠETKO JE BIELE
Prišla zima, biela pani,
Taká istá ako vlni.

Biele sú kríky,
biele sú pníky.
Biele sú briežky,
biele sú striežky.
Biele sú cesty,
biele sú bresty.
Biele sú hory,
biele sú dvory.

Všetko je biele,
iba vrany sú také isté ako vlni.

Štefan Janček, 3.A

VIANOCE
Padá, padá snežný prach
a som veľmi, veľmi rád.
Pozor, pozor! Vonku je zima.
Padá aj sneh do komína.

Stromy sú už zasnežené
a obloky zarosené.
Krásny deň a krásnu noc,
Už mám aj červený nos.

Ludia sa už radujú
Aj Pánu Bohu ďakujú.
&neh sa hviezda ligoce,
Prajem krásne Vianoce.

Martinka Gondová, 4.A

SNIEŽIK
Padá sniežik, padá,
na hlavu nám sadá.

Snehuliaka postavíme,
sniežik si už pripravíme.

Bola nám už veľká zima,
jedlička už svieti doma.

Zašli sme do domova,
tam nás čaká odmena.

Pojedli sme medovníky,
zasvietili sme stromčeky.
Riško Macko, 4.A

VIANOČNÁ VLOČKA

Padá malá biela vločka,
rozžiarili sa nám očka.

Na Vianoce, keď sneh padá,
celá rodina sme rada.

Na noštiku sa nám topí,
tej vločke sme veľmi radi.
Samuel Dauda, 3.A

SNEHULIAK
Gule v zime guľame,
Biele čudo staviame.
Uhlíky na gombičky
Medzi oči mrkvíčky.

Hrnec ako čiapka,
Poslúži raz – dva.
Metlu ako ruku,
Postavili sme ho – je tu.
Katka Porubiaková, 3.A

JEDLIČKA
Máme doma jedličku,
na jedličke hviezdičku.
Hviezdička sa ligoce,
sú tu opäť Vianoce.

Letí anjeli s nádielkou,
prítom vrtí krídelkom.
Letí, letí, hádaj kam?
K dobrým deťom,
možno k Vám.

Veronika Fábryová, 3.A

ZIMA
Padá, padá biely sneh
na trávičke už je hneď.
Tešíme sa na Vianoce
a ideme zapnúť pece.

Ježiško nosí darčeky
pod všetky stromčeky.
Naša jedlička sa už ligoce,
prajeme Vám krásne Vianoce.

Saška Jarottová, 4.A

Predvianočné posedenie s dôchodcami

Dňa 1.12. sme sa zúčastnili vystúpenia pre dôchodcov. Tvrdlo sme pracovali, ale vystúpenie sme zvládli. Tancovali sme príbeh o strategickú vločku. Ja so bola ako anjel a ostatní spolužiaci boli vločky, tanečnice a Mikulášikovia.. Myslim, že sa to dôchodcom páčilo. Po vystúpení sme išli domov a skončil sa nám krásny deň. Užila som si to.

Martinka Gondová, 4.A

Mikuláš

6.12. sme sa neučili. Autobusom sme išli do kina. V kine sme sa usadili. Boli tu aj iné školy. Videla som tam aj pani učiteľku zo škôlky. Pustili nám rozprávku Ladové kráľovstvo. Po skončení sme išli na stanicu, kde nás už čakal autobus. Vrátili sme sa späť do školy. Preskúšali sme si program pre Mikuláša. Potom sme išli na obed. Z družiny sme šli pred kultúrny dom vystupovať na Mikuláša.

Sofia Koščová, 3.A

Po obede sme boli vystupovať na Mikuláša. Privítal nás pán starosta. Dával nám rôzne otázky. Potom sme museli privolať Mikuláša. Prišiel i s čertom.

My sme mu zarecitovali básne a zaspievali. Za odmenu nám rozdal baličky.

Bianka Moravčíková, 4.A

Vianočný jarmoček

V utorok 10.12. sme sa najskôr učili a potom sme išli do kultúrneho domu. Bola tam materská škola aj základná škola spolu s pani učiteľkami. Mali sme jarmoček. Mohli sme si niečo pekné kúpiť. Ja som si kúpila stromček zo šišiek, sviečky, 2 búdky a snehuliaka, ktorý sa dá otvárať. Mohli sme si ozdobiť medovníky, vyrobiť sviečky aj stromčeky z kávových zrníček a aj ochutnať oplátky. Na jarmočku predávali naši štvrtáci. Bolo to pekné a super. Teším sa na budúci rok.

Sandra Dutková, 3.A

Podakovanie

Ďakujeme za spoluprácu pri realizácii vianočného jarmočka pánovi starostovi, zamestnancom obecného úradu, členom klubu dôchodcov (p. Ilková, Matláková, Kajúchová, Rijová, Slimáková, p. Matlák), p. Šóšovi, p. Moravčíkovi s dcérou, p. Knapíkovej a p. Gondovej. Všetkým prajeme krásne prežitie vianočných sviatkov a šťastný Nový rok 2020.

pani učiteľky a žiaci ZŠ

Niekoľko sto metrov nad Červeným morom sa tiahne do diaľavy púšť Sinaj. Na hornej plošine prerušujú pohorie žiarivo žlté piesočnaté plochy.

Sinajský polostrov a jeho klenoty

*Ani dych vetra, ani vánok
neovejú pútnikovi čelo a šiju.
Kto tadiaľto putuje zažije
nezabudnuteľný pohľad. Na
horizonte vyrastajú ostré pro-
fily vrchov. Po priblížení sa
zažiaria v neobyčajnej a zried-
kavej farebnej škále geologické
útvary.*

Steny z ružovo sfarbenej žuly sa týčia strmo a zubato k modrému nebu. Medzi tým sa skvejú stránne a priepasti bledým jantárom, popretkávané tmavo-zelenými stuhami živca. Je to, ako keby sa pestrosť a nádhera kvetinovej záhrady vliala do tejto divo rozorvanej kamennej symfónie. Vysoko nad údolím sa vypína vznešený sinajský masív. Môže nám pripomínať Vysoké Tatry. Najvyšší vrch sa nazýva Džebel Katrin – vrch sv. Kataríny, ktorý má výšku 2642 m a druhý najvyšší vrch je Džebel Musa – Mojžišov vrch (2285 m. n. m.). V Biblii ho poznáme pod

menom Horeb alebo Sinaj. Je bránou z Afriky do Ázie a mostom medzi Stredozemným a Červeným morom.

Via Maris

Pred mnohými tisícimi rokmi vybudovali egyptskí faraóni cestu cez celý Sinaj až po Jeruzalem. Bola to veľká a známa cesta nazvaná Via Maris. Touto cestou prechádzali nespočetné karavány, obchodníci, vojská, aby dobyli úrodnú dolinu Nilu. Už starí Egypťania poznali cenu minerálneho bohatstva polostrova. Zasypané skalné stôlny v okolitých údoliach svedčia o ťažbe medi a tyrkysu. Polostrov je riedko osídlený. Nachádzame tu obrovské kontrasty. Na jednej strane výstavby najmodernejších prepychových hotelov vybudovaných pri pobreží mora, na druhej strane skromné príbytky, až biedny život beduínov, ktorého rytmus tu pretrváva už tisíce rokov. V južnej časti horského masívu sa nachádza oáza dlhá osem kilometrov. Pre domorodých beduínov bola a je životne dôležitá. Už od čias svojich praotcov tam privádzajú beduínmi svoje stáda na napájanie a odpočívajú na malíčknom trávnom koberci. Neďaleko oázy sa nachádza najstarší svetonámy kresťanský klenot – kláštor sv. Kataríny. Kláštorná pevnosť predstavuje polohu v malebnom údolí vo výške 1570 m medzi Mojžišovým vrchom a vrchom sv. Kataríny. Cieľom turistov, ktorí merajú tisíce kilometrov, aby sa dostali k týmto posvätným miestam, je samotný kláštor a výstup na vrchol

Mojžišovej hory, ktorá sa v Biblii nazýva Na tejto hore dostal Mojžiš od Boha (Jahve) desatoro Božích prikázaní, ktoré boli vytesané v kamenných tabuliach. Tu sú korene a viery, ktorá bola dosť silná, aby si podmanila Zem.

Ker žije dodnes

Pán Boh nám dal mravný zákon, a my sme sa ho naučili. Prvý raz prihovril človeku v podobe horiaceho keru. Ker sa nachádza v samotnom areáli kláštornej hradby siahajúcej až do výšky 25 m. Samotný ker bol skúmaný mnohými známymi botanikmi a nedá sa dopredu celom Sinaji, ani na celom svete. Čas, aký ker existuje, sa akoby zastavil. Nájde sa tu ker, tak ako pred rokmi – modliaci sa ker, ktorí musia byť gréckeho pôvodu, ker, už o 4 hodine ráno a do dnešných dní ker, už 10, tisícov, súkenníkov, zahŕňajúcich opatrovateľov ťažkých zvierat, ker, majú aj malú nemocnicu pre 12 pacientov, ker, povšimnutie stojí aj návšteva veľkej knihovny, ktorá je najväčšia po Vatikáne a obsahuje vzácne rukopisy a zväzky, ktoré sú približne tri tisíc. O sinajský kódex ker, už aj preto, že ukazuje ranné kresťanstvo prvej ruky. Najimpozantnejším ker, areálu je bazilika, v ktorej sú uložené sv. Kataríny. Nájde sa ich v podzemí sarkofágu pod hlavným oltárom.

sú sprístupnené raz do roka a vtedy sa šíri kláštorom nezvyčajná, až omamná príjemná vôňa. V blízkosti môžeme nájsť deväť kaplniek. Najstaršia z nich pochádza už z r. 330, vďaka podpore sv. Heleny. Slúžila aj ako útočisko pre prvých pustovníkov a neskoršie mníchov, pred divými kmeňmi beduínov – nomádov. Tento grécko-ortodoxný kláštor nebol nikdy poznačený zmenami času.

Do mysle a srdca sa nám vryjú nádherné ikony z rôznych storočí. V malých izbičkách, ktoré sa nachádzajú pri kláštore a poskytujú ubytovanie, môže každý z nás zažiť neopakovateľnú atmosféru kláštorného života. Malé okienko, ktoré prepúšťa trochu svetla a na ňom železná mreža, postel, biela plachta a na stole krčah s vodou. Tu nie je nič, čo by človek nepotreboval a predsa je v nej všetko, čo človek potrebuje. Ďaleko od civilizácie v tichosti a v samote púšte zahalenej závojom mystického tajomstva sa človek mohol zamyslieť nad vlastnou identitou, mal čas rozoberať a skúmať svoj doterajší život, svoje skutky a pohnútky. V ponorení do seba bolo počuť iba modlitby modliacich sa mníchov a kdesi v diaľke zvuky zavijajúcej zveri.

Ranných 3750 schodov

História kláštora sa začala už v biblických časoch, keď Mojžiš ušiel z Egypta a stretol sa so siedmimi dcérami Jetrovými, ktoré napájali stádo pri studni na Sinaji. Táto studňa sa zachovala dodnes – pri vstupe do kláštora. Výstup na vrchol začína v skorých ranných hodinách pešo (3750 schodov), alebo na chrbtoch tiav, už o tretej hodine ráno ťahajúcimi sa dolinami medzi hlbokými priekopami a strmými stenami z čierneho granitu, ktoré ožívali pri svetle pútnikov. Hadovito vinúce sa zástupy ľudí sprevádzali beduínmi, ktorí ponúkali pútnikom svoje služby. Po zdolaní cieľa vrcholu Mojžišovej hory, človeka naplnila veľká eufória. Cítili sme radosť z voľnosti a slobody mysle. Očami sme pohládzali belasé nebo. Pohľad, ktorý poskytovala táto ranná scenéria okolia, nám vyrážal dych. Pomaly, v skorých zorách, slabol mesačný svit. Privretými očami sme hľadeli do žeravého kotúča, ktorý sa prebúdzal nad touto biblickou krajinou a zvestoval nám príchod nového dňa. Bolo to v r. 327, keď sa cisárovi Konštantínovi zjavil kríž na slnečnom kotúči a vtedy sa dal pokrstiť. Od tých čias pútnici hľadia každé ráno na vychádzajúce slnko v očakávaní vízie, ktorá by zásadne zmenila ich život. Sinajský polostrov ponúka nielen svoju nádhru pre oko, ale aj pokoj pre dušu, v tichu samoty a meditácie biblického prostredia. Tento výjav nás núti k zamysleniu, čo vlastne potrebujeme k životu? Majetok? Bohatstvo? Prepych? Neustály zhon? Spomaľme!

Svätá Katarína je aj u nás

Svätá Katarína sa prinavrátila v súčasnosti aj do nášho celého kresťanského sveta, ako patrónka železničiarov a nájdeme ju aj u nás na nástennej maľbe v stredovekom kostole Všetkých svätých – Kúte, a taktiež na gotickom oltári korunovania Panny Márie na obraze z r. 1520. Tento oltár sa nachádza v oddelení sakrálného umenia v Liptovskom múzeu v Ružomberku.

Mária Anderssonová,
Foto: Wikipédia

Podakovanie

Touto cestou sa chcem poďakovať duchovným otcom, celej rodine, všetkým príbuzným, priateľom a známym, ktorí vyprovadili na poslednej ceste 7. Novembra môjho milovaného manžela Svena Anderssona.

Smútiaca manželka

Ženská spevácka skupina

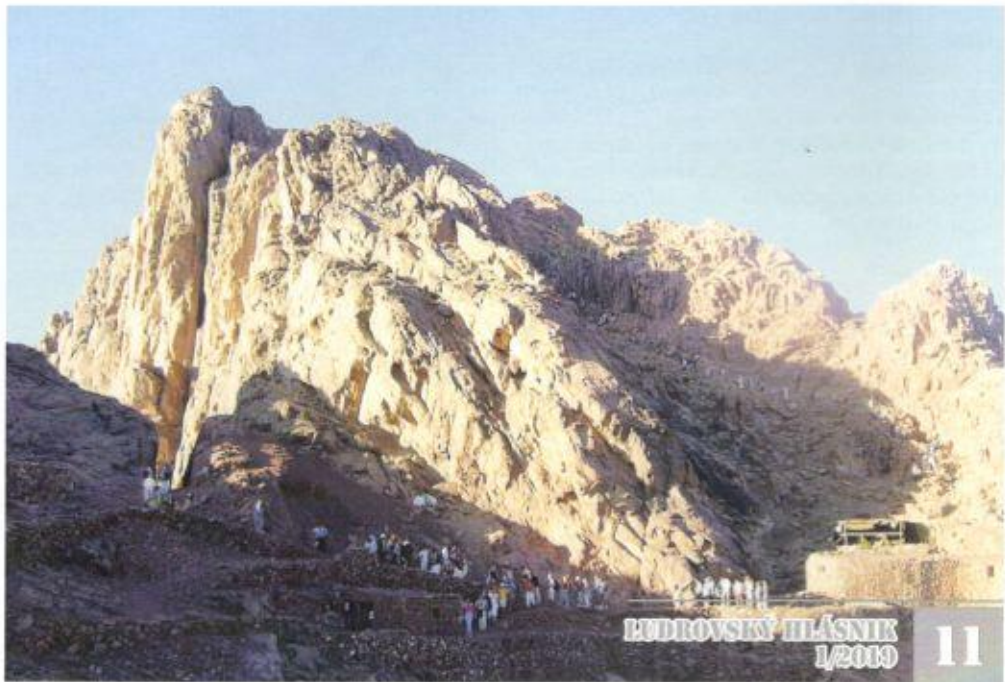
Čriečky

LS Bobáňovcov z Terchovej
Ľudový spevák Jožko Večerel
pozývajú na vianočný koncert

“Prišli sme k Vám
na koledu”

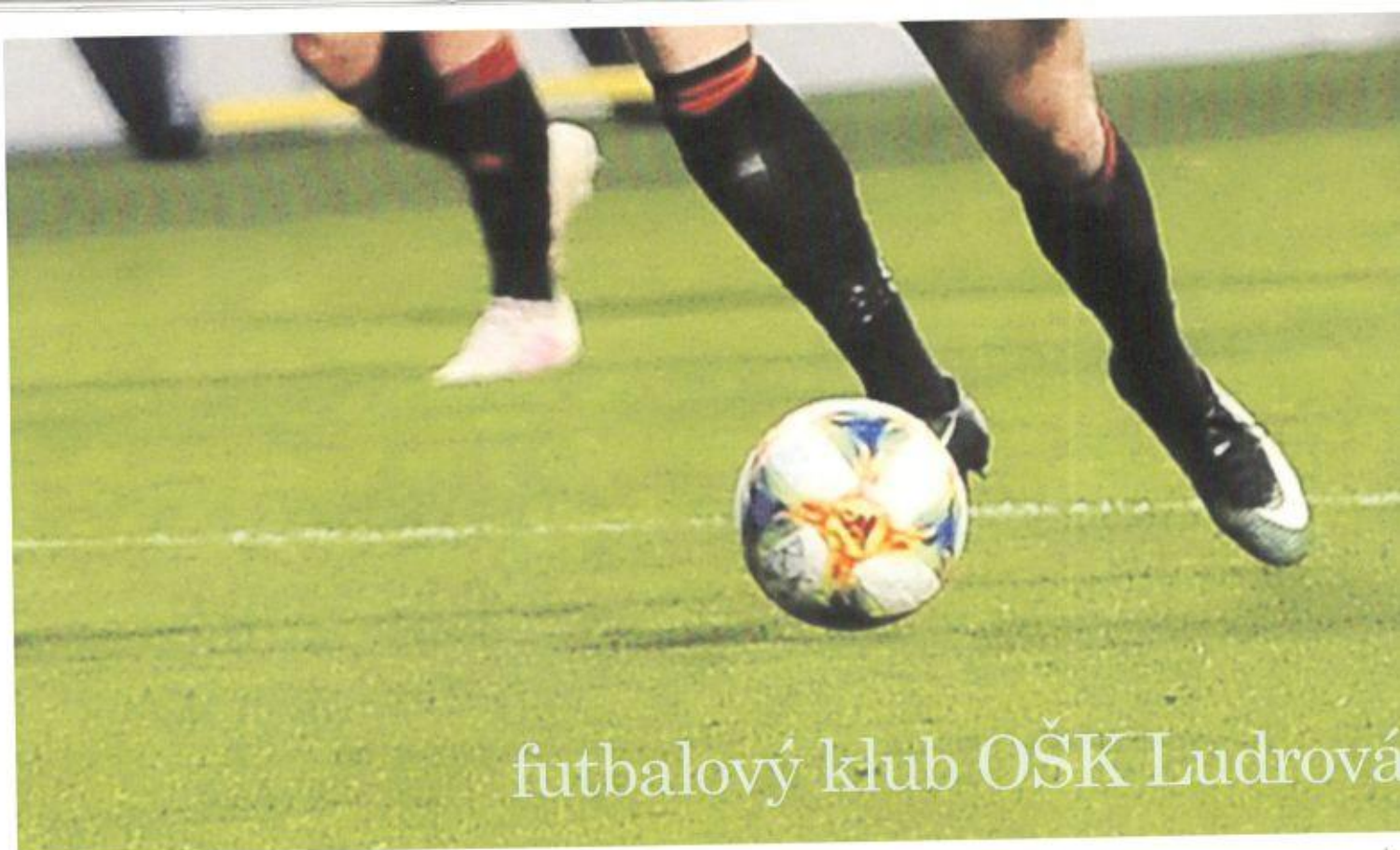
27.12.2019 o 17:00 hodine

Farský kostol v Ľudrove
Vstupné dobrovoľné

ĽUDROVSKÝ HLÁSNIK
1/2019

11

Rok 2019 sa v ludrovskom futbale niesol najskôr v znamení úspechov, druhá polovica roka už taká veselá nebola.

Po hodoch prichádza bolenie brucha

Ako sa darilo seniorskému, dorasteneckému a žiackemu tímu, sa dočítate v nasledujúcich riadkoch.

ŽIACI NAĎALEJ VALCUJÚ

Jediný oddiel, ktorý sa vyhol výkyvom počas končiaceho sa roka 2019, boli žiaci. Tí si v ročníku 2018/2019 vybojovali ďalší titul majstra a Liptovu tak opäť kraľuje spojený tím Ludrovej a Liptovskej Štiavnice.

Pod vedením trénera Jozefa Večereka žiaci opäť úspešne kráčajú za obhajobou regionálneho primátu. Doposiaľ stratili body iba raz, a to proti momentálne najväčšiemu konkurentovi z Likavky, s ktorou naši žiaci remizovali 2:2. Náročné boje o postup do nadstavby o majstra začnú žiaci na pôde Valaskej Dubovej.

PO ÚSPECHU ZÁNIK DORASTU

Dorastenci boli po minuloročnej jeseni vo výbornej situácii – v III. lige sa im darilo a po polovici súťaže boli na druhom mieste s trojbodovou stratou na Oravskú Jasenicu. Zverenci trénera Petra Kmeťa však na jar predviedli fantastickú šou, na ktorú sa len tak ľahko nezabúda. Naši junióri totiž neprehrali ani jeden zápas a dokonca nestratili ani bod. Trinásť výhier v 13 zápasoch znamenal pre náš klub historický úspech – víťazstvo v III. lige Sever

so 70 bodmi za 23 výhier, 1 remízu a 2 prehry s vysoko aktívnym skóre 123:29.

Po oslavách prvenstva v krajskej súťaži však po členoch majstrovského kádra siahli iné kluby a zvyšok hráčov prešiel k seniorskému tímu. To znamenalo, že sme dorastenecký tím do súťaže nemohli prihlásiť a skvelý úspech tak neobhajujeme.

MUŽI AKO NA HOJDAČKE

Do kalendárneho roka 2019 vstupovali muži ako jesenní vicemajstri sezóny 2018/2019. Pod vedením trénera Miroslava Láclavíka chceli ponaháňať vtedy prvú Likavku, na ktorú sme strácali šesť bodov. V jarnej časti sme sprvoti nadväzovali na dobré výsledky z úspešnej jesene, no prišla séria výsledkových výkyvov a pád na tretie miesto. Aj napriek atakom ostatných tímov sa bronzová priečka podarilo udržať a náš tím tak zaknihoval najlepšie umiestnenie od ročníka 2007/2008. Vtedy sme z prvého miesta postupovali do V. ligy.

Po bronzovej sezóne prišiel obrat. Pri trénerskom kormidle skončil Miroslav Láclavík, ktorého nahradil Miroslav Žakovský. Zároveň prišlo k poriadnemu omladeniu kádru aj kvôli zrušeniu dorasteneckého tímu. V prvom zápase aktuálnej sezóny sa nám podarilo priniesť výhru 3:1 z ihriska Važca. Potom však nasledovali tri prehry – najskôr veľmi smolná domáca 1:2 s Lipt. Sliacmi, ktorú nasledoval výbuch 0:7 v Lubeli a prehra 2:5 v Lipt. Teplej.

Druhý trojbodový zápas sa podaril proti Lipt. Kokave, ktorú sme zdolali tesne 2:1. Ďalších päť kôl sme ťahali negatívnu päťzápasovú sériu bez akéhokoľvek bodu. Šnúra sa začala „kanárom“ v Lipt. Jáne 0:6, potom sme doma po veľmi smolnom závere nestačili na Lipt.

Lúžnu, ktorá nám odskočila v 90. minú konečných 1:2. Nasledoval ďalší výbuch tokrát v Palúdzke po výsledku 1:6. Nasledoval ďalší zápas vonku, proti Smrečanom ma vtedy o šesťbodový duel. Ten sme však zvládli a prehrali sme ho 1:2.

Ani v Liskovej sme nedokázali bodovať chádzali sme odtiaľ s prehrou 2:5. Negašnúru sme pretrhli doma proti Pribyline, sme zdolali 3:1 a mohli sme vyhrať aj v ďalšom stretnutí proti Dúbrave, no prišiel o dvojbodový náskok a body sa museli do remize 3:3. Posledný jesenný zápas sme nemuseli odohrať, pretože súper z Hubovej duel nenastúpil a vyhrali sme ho kontum 3:0.

Po jesennej časti sa tak nachádzame na druhom mieste so ziskom 13 bodov za 4 výhry, 1 remízu a 8 prehier. Nebyť smolných prehier v posledných minútach zápasov, mohlo by byť umiestnenie po jeseni lepšie. V prvej polovici ročníka sme však odohrali najmenej zápasov, iba štyri (ak nerátame skontumovaný zápas proti Hubovej). Na jar nás teda čaká 8 domácich zápasov. Druhú polovicu sezóny 2019/2020 otvoríme na Kratinách stretnutím proti Važcu.

SLOVO NA ZÁVER

Ďakujeme všetkým, ktorí podporujú náš klub za každých okolností. Celý klub vám praje šťastné prežitie vianočných sviatkov a úspešný nový rok 2020. Zároveň veríme, že naši fanúšikovia priradia aj v nasledujúcom roku a s vašou podporou sa budú naše futbalové diely tešiť z úspešných výsledkov.

Micha

Ilustračné foto Rudolf Ma